

ПРОУЧВАНЕ ПЕРИОДА НА АДАПТАЦИЯ КЪМ РАБОТАТА НА МЕДИЦИНСКАТА СЕСТРА В ХЕМОДИАЛИЗЕН ЦЕНТЪР

Красимира Стамова¹, Анна Георгиева¹, Станислава Павлова²,
Светла Стайкова^{3,4}, Снежана Атанасова^{3,4}

¹УС „Медицинска сестра“, Катедра по здравни грижи,
Факултет по обществено здравеопазване, Медицински университет – Варна

²Катедра по логопедия и медицинска педагогика, Факултет по обществено
здравеопазване, Медицински университет – Варна

³Второ отделение за вътрешни болести, Факултет по медицина,
Медицински университет – Варна,

⁴Клиника по нефрология, УМБАЛ „Св. Марина“ ЕАД – Варна

RESEARCH ON THE PERIOD OF ADAPTATION TO THE WORK OF THE NURSE IN A HEMODIALYSIS CENTER

Krasimira Stamova¹, Anna Georgieva¹, Stanislava Pavlova², Svetla Staykova^{3,4},
Snezhana Atanasova^{3,4}

¹Department of Nursing Care, Faculty of Public Health, Medical University of Varna

²Department of Speech Therapy and Medical Pedagogics, Faculty of Public Health,
Medical University of Varna

³Second Department of Internal Diseases, Faculty of Medicine, Medical University of Varna

⁴Dialysis Clinic, St. Marina University Hospital, Varna

РЕЗЮМЕ

Увод: Трудовата адаптация е продължителен процес на приспособяване към средата и запознаване на новопостъпилите медицински сестри със специфичната професионална дейност в отделението. Това е период на привикване към утвърдените правила и колектива, настъпва промяна във възгледите и поведението на работещите по посока, съответстваща на външните условия.

Цел: Целта на направеното проучване бе да се изследва периодът на адаптация към работата на медицинската сестра в хемодиализен център.

Материал и методи: Анкетирани са медицински сестри и лекари, работещи в диализни структури в 8 града (Варна, Русе, Добрич, Бургас, Шумен, Разград, Търговище и Силистра). Проучването е проведено в периода август 2014 г. – март 2018 г. Приложени са анкетен метод, анализ на литературни източници,

ABSTRACT

Introduction: Labor adaptation is a long process of adjusting to the environment and familiarizing the newly arrived nurses with the specific professional activity in the ward. This is a period of getting used to the established rules and the team, there is a change in the views and behavior of the employees in a direction that corresponds to the external conditions.

Aim: The aim of the study was to investigate the period of adaptation to the work of the nurse at a hemodialysis center.

Materials and Methods: Nurses and physicians working in dialysis structures in 8 cities (Varna, Ruse, Dobrich, Burgas, Shumen, Razgrad, Targovishte and Silistra) were interviewed. The study was conducted in the period August 2014 - March 2018. Questionnaire method, literature analysis, documentary method were applied. Data were processed by statistical and graphical analysis.

документален метод. Данните са обработени чрез статистически и графичен анализ.

Резултати: Резултатите от проведеното от нас проучване показват, че според двете групи респонденти медицинската сестра се адаптира към условията на работа в отделение по диализа от 6 месеца до 1 година от започване на работа в такава структура. Позицията на лекарите, попаднали в нашата извадка, относно оптималното време за адаптация на медицинските сестри е в статистически достоверна правозначителна корелационна връзка с мнението им относно ролята на медицинските сестри при оказване на здравни грижи, свързани с придобиване на независимост на пациента (Contingency $C=0,570$; $p<0,05$). Резултатите от настоящото изследване показват, че времето за адаптация на медицинските сестри за работа в хемодиализна структура е в обратна слаба корелационна зависимост от образованието им. Доказана бе и статистически достоверна обратнопропорционална умерена корелационна зависимост между времето за адаптация на диализните сестри и мнението им относно необходимостта от специфични компетенции на медицински сестри, работещи в такава структура (Contingency's $C = -0,369$, $p<0,001$).

Изводи: Изследването на процеса на адаптация е важно условие за оптимизиране на качеството на медицинските услуги, тъй като той повлиява в значителна степен личността на здравния специалист. Затруднената адаптация може да е предпоставка за повишаване на стреса, за понижаване на професионалната удовлетвореност, може да играе роля при възникване на конфликти в практиката. Това, както и резултатите от нашето проучване, ни дадоха основание на разработим и предложим адаптиран модел за оптимизиране периода на адаптация към работата на медицинската сестра в хемодиализен център.

Ключови думи: адаптация, медицински сестри, хемодиализа

Results: The results of our study show that, according to both groups of respondents, the nurse adapts to working conditions in the Dialysis Unit from 6 months to 1 year after starting work in such a structure. The position of the physicians in our sample regarding the optimal time for nursing adaptation was statistically significant, and there was a significant correlation with their opinion on the role of nurses in providing healthcare related to patient independence (Contingency $C = 0.570$; $p < 0.05$). The results of the present study showed that the adaptation time of nurses to work in a hemodialysis structure was inversely weakly correlated with their education. A statistically significant inversely moderate correlation between the time for adaptation of dialysis nurses and their opinion on the need for specific competencies of nurses working in such a structure was also demonstrated (Contingency's $C = - 0.369$, $p < 0.001$).

Conclusion: The study of the adaptation process is an important condition for optimizing the quality of medical services, as it significantly influences the personality of the healthcare professional. Difficult adaptation may be a prerequisite for increasing stress, reducing professional satisfaction, and may play a role in conflicts in practice. This, as well as the results of our study, gave us grounds for developing and proposing an adapted model for optimizing the period of adaptation to the work of the nurse in a hemodialysis center.

Keywords: adaptation, nurses, hemodialysis

УВОД

Адаптация е термин в биологията, с който се означава процесът на приспособяване на организмите към различните условия на средата в рамките на тяхното еволюционно развитие. Всяко поведение, което е насочено към приспособя-

ването на организмите към условията на средата и към увеличаване на възможностите за преживяване и размножаване, има адаптивен характер (5).

Трудовата адаптация е сложен взаимен процес на адаптация на личността към работната среда и същата среда към самата личност. Кога-

то нов работник идва на работа, той научава нормите, правилата на поведение, системата на отношенията в екипа. Успоредно с това той се учи да работи ефективно, да усвоява нови умения, да се адаптира към режима. Трудовата адаптация е процес, който съчетава както социална, така и професионална, психофизиологична, организационна и икономическа и културна и социална адаптация. Професионалната адаптация е развитие на професионални умения, повишаване на знанията, необходими за извършване на работата им в дадена организация. Този вид адаптация включва развитието на етични и морални норми, способността за решаване на сложни професионални дилеми (3).

Трудовата адаптация е продължителен процес на приспособяване към средата и запознаване на новопостъпилите медицински сестри със специфичната професионална дейност в отделението. Това е период на привикване към утвърдените правила и колектива, настъпва промяна във възгледите и поведението на работещите по посока, съответстваща на външните условия (1,2,4). За всеки човек този период е различен и зависи от индивидуалните му особености.

Изследването на процеса на адаптация е важно условие за оптимизиране на качеството на медицинските услуги, тъй като той повлиява в значителна степен на личността на здравния специалист. Затруднената адаптация може да е предпоставка за повишаване на стреса, за понижаване на професионалната удовлетвореност, може да играе роля при възникване на конфликти в практиката.

ЦЕЛ

Целта на направеното проучване бе да се изследва периодът на адаптация към работата на медицинската сестра в хемодиализен център.

МАТЕРИАЛ И МЕТОДИ

Анкетираны са медицински сестри и лекари, работещи в диализни структури в 8 града (Варна, Русе, Добрич, Бургас, Шумен, Разград, Търговище и Силистра). Проучването е проведено в периода август 2014 г. – март 2018 г. Приложени са анкетен метод, анализ на литературни източници, документален метод. Данните са обработени чрез статистически и графичен анализ.

РЕЗУЛТАТИ

За нас представляваше интерес мнението на медицинските сестри и лекарите относно времето, необходимо за адаптация към специфичността на дейността на медицинските сестри в хемодиализните отделения. Времеви интервали за адаптация на медицинската сестра към спецификата на работа в диализна структура условно могат да бъдат разделени на: „до 6 месеца“, „1 година“, „2 години“, „повече от две години“ и „не мога да преценя“ (Фиг. 1).

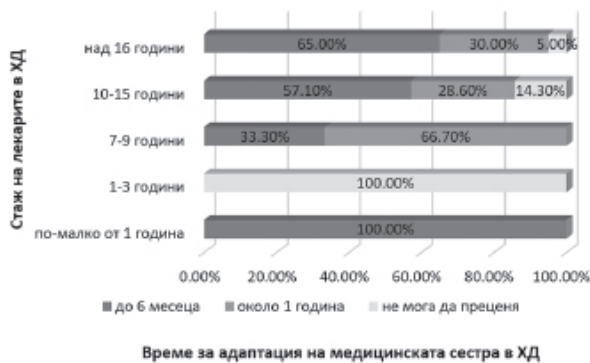

Фиг. 1. Мнение на анкетираниите медицински сестри и лекари за времето за адаптация към работата на медицинската сестра в диализна структура

Наблюдават се несъществени различия между отговорите на лекарите и медицинските сестри по въпроса. Докато мнозинството от медицинските сестри (69,75%, n=83) и половината от анкетираниите лекари (54,05%, n=20) считат, че период до 6 месеца е достатъчен за адаптация към специфичността на професионалната дейност в отделение по хемодиализа, то делът на лекарите, посочили продължителност на адаптацияния период около 1 година (32,43%), е значително по-висок спрямо относителния дял на медицинските сестри, посочили същия отговор (2,52%). Откроява се ясна тенденция, че според двете групи респонденти медицинската сестра се адаптира към условията на работа в отделение по диализа от 6 месеца до 1 година от започване на работа в такава структура.

Получените резултати доказват оценяване на сложността на работата на медицинската сестра в отделението по хемодиализа от страна на лекарите. Те признават специфичния характер на дейността и оценяват необходимостта от повече време за придобиване на професионалните умения, от които ще зависи качеството на полагащата грижа. Резултатите от статистическия анализ доказват, че различията в мнението на разгледащите групи респонденти по отношение на времето за адаптация не са статистически значими ($p > 0,05$).

Данните от нашето проучване потвърждават статистически сигнефикантна права значителна корелационна зависимост между мнението на лекарите относно времето, необходимо за адаптация на медицинските сестри към работата в отделение по диализа, и стажа на медиците в диализната структура (Contingency C=0,609; p<0,005). Всички лекари със стаж в хемодиализна структура до една година и мнозинството от колегите им със стаж от 10 до 15 години (57,10%) и над 16 години (65,00%) се обединяват около схващането, че времето до 6 месеца е достатъчно за адаптация на медицинската сестра към спецификата на работа. За разлика от тях, по-голямата част от колегите им с опит в хемодиализна структура от 7 до 8 години посочват като най-оптимален период около 1 година, а медиците със стаж 1-3 години изразяват колебание по въпроса (Фиг. 2).

Фиг. 2. Мнение на анкетираните лекари за времето за адаптация към работата на медицинската сестра в диализна структура според трудовия им стаж

Позицията на лекарите, попаднали в нашата извадка, относно оптималното време за адаптация на медицинските сестри към работата в отделение по диализа е в статистически достоверна права значителна корелационна връзка с мнението им относно ролята на медицинските сестри при оказване на здравни грижи, свързани с придобиване на независимост на пациента (Contingency C=0,570; p<0,05). С нарастване на убедеността на лекарите относно изключително важната роля на медицинската сестра при оказване на здравни грижи, свързани с придобиване на независимост на пациента, нараства и убеждението на медиците, че диализната сестра трябва да се адаптира повече време по отношение на работата в тази специфична структура (Фиг. 3).

Резултатите от настоящото проучване показват, че времето за адаптация на медицинските сестри за работа в хемодиализна структура е в

Фиг. 3. Мнение на анкетираните лекари за времето за адаптация към работата на медицинската сестра, в зависимост от позицията им за нейната роля в процеса на оказване на грижи за пациента на хемодиализно лечение

обратна слаба корелационна зависимост от образованието им (Фиг. 4).

Фиг. 4. Време за адаптация на медицинските сестри за работа в хемодиализна структура според образователната им степен

С нарастване на образователната степен намалява времето за адаптация в хемодиализна структура, посочено от анкетираните (Gamma $\gamma = -0,194$; p<0,001).

Доказана бе и статистически достоверна обратнопорпорционална умерена корелационна зависимост между времето за адаптация на диа-

Фиг. 5. Взаимовръзка между времето за адаптация на медицинските сестри за работа в хемодиализна структура и мнението им за необходимостта от специфични компетенции

лизните сестри и мнението им относно потребността от специфични компетенции на медицински сестри, работещи в хемодиализна структура (Contingency's C = -0,369, p<0,001) (Фиг. 5).

С нарастване на времето, което анкетираните са посочили като необходимо за тяхната адаптация в хемодиализна структура, намалява относителният дял на потвърждаващите необходимостта от специфични компетенции на медицинската сестра за работа в такава структура. Посочените резултати биха могли да се обяснят с недооценяване, от страна, на част от медицинските сестри на специфичната професионална компетентност, необходима за работа в хемодиализна структура и произтичащата от това по-дълга адаптация (Фиг. 5).

ИЗВОДИ

Изследването на процеса на адаптация е важно условие за оптимизиране на качеството на медицинските услуги, тъй като той повлиява в значителна степен личността на здравния специалист. Затруднената адаптация може да е предпоставка за повишаване на стреса, за понижаване на професионалната удовлетвореност. Може да играе роля при възникване на конфликти в практиката. Бързата адаптация би била и в услуга на практиката, изхождайки от факта, че недостатъчността на кадри прогресивно нараства. Това, както и резултатите от нашето проучване, ни дадоха основание на заключение, че е необходимо и удачно разработването и предлагането на адаптиран модел за оптимизиране на периода на адаптация към работата на медицинската сестра в хемодиализен център.

ЛИТЕРАТУРА

1. Грънчарова Г., Управление на здравните грижи, с модул „здравни проекти”, второ преработено издание, Изд. център МУ-Плевен, 2011.
2. Гюрова, В., В. Божилова. Магията на екипната работа. Изд. ЕВРОПРЕС. 2006.
3. Давидович, Вл., Человек на пенсии (Социальные проблемы и образ жизни), М: Мысль, 1980.
4. Павлова, С., Значими дейности и характеристики от професионалната практика на медицинската сестра, Управление и образование, VIII (3), 2012, 161-164.

5. Тулякова, О., Биология, 2013, Директ-Медиа 2013, 157.

Адрес за кореспонденция:
Красимира Стамова
УС „Медицинска сестра“,
Катедра по здравни грижи
Факултет по обществено здравеопазване,
Медицински университет – Варна
бул. „Цар Освободител“ 84
Варна, 9002
e-mail: kr.stamova@dir.bg